

چند برآورده نااریب با کمترین واریانس سهل الوصول*

ویلیام گونتر

ترجمه عادل محمدپور و سید محمود طاهری†

چکیده

چندین روش به منظور یافتن برآوردهای نااریب با کمترین واریانس (MVUE) برای تابعهای از پارامترهای توزیع در دسترس است. در این مقاله به دو روش که به ندرت استفاده می‌شود اشاره در صورت قابل کاربرد بودن، ساده‌اند می‌پردازیم. اولین روش که قبل از توسعه دیویس^۱ و تیت^۲ [۹] مورد بحث قرار گرفته‌اند برآوردهایی را از طریق مشتقگیری به دست می‌دهد، در صورتی که تکیه‌گاه یک متغیر تصادفی پیوسته به پارامتری مجهول بستگی داشته باشد. دومین روش که قابلیت کاربرد گسترده‌تری دارد و این امکان را می‌دهد که با آن برآوردهایی برای بعضی توابع پیچیده، با استفاده از نتایجی شناخته شده از نظریه توزیعها، به دست آوریم. مثالهایی ارائه شده‌اند، که بسیاری از آنها مناسب تمرینهای کلاسی‌اند.

۱ مقدمه

فرض کنید X_1, X_2, \dots, X_n نمونه‌ای تصادفی از توزیعی با تابع چگالی $f(x; \theta)$ ، $a \leq x \leq b$ ، $\theta_1 \leq \theta_2$ باشد. مسأله یافتن یک MVUE برای تابعی از θ ، مثلاً $h(\theta)$ ، در بسیاری از کتابهای درسی بحث شده است. روش متداوی این است که نخست یک آماره بسنده کامل مانند Y با تابع چگالی $g(y; \theta)$ را تشخیص می‌دهیم و سپس سعی می‌کنیم تابعی از Y مانند $(Y)u$ بیاییم به قسمی که $E(u(Y)) = h(\theta)$ (برای نمونه ن. ک. به [۷]، ص ۳۲۶). برای این کار شیوه‌های کار گوناگونی

†) دانشجویان دوره دکترای آمار دانشگاه شیراز

*) Minimum Variance Unbiased Estimator

1) Daivs 2) Tate

غالباً بیچیده است و به جدول محدودی نیاز دارد، ما حتی امکان از آن استفاده نمی‌کنیم مگر اینکه نتوان از روش‌های دیگر استفاده کرد. در بخش ۲ بعضی حالتها که در آنها معادله (۱) را می‌توان با مشتقگیری حل کرد، بحث شده‌اند. در بخش ۳ توضیح می‌دهیم که برای بعضی از $(\theta)h(Y)$ را می‌توان با چند عمل و آگاهی مقدماتی از نظریه توزیعها پیدا نمود.

۲ حل معادله‌های انتگرالی به وسیله مشتقگیری

اگر X متغیر تصادفی بیوسته‌ای با تابع چگالی

$$f_1(x; \theta) = Q_1(\theta)M_1(x) \quad a < x < \theta \quad (۲)$$

با

$$f_1(x; \theta) = Q_1(\theta)M_1(x) \quad \theta < x < b \quad (۳)$$

باشد، آنگاه $(Y)u$ را می‌توان با مشتقگیری به دست آورد. برای حالت اول $Y_n = Y$ (اولین آماره ترتیبی)، و

$$g(y; \theta) = nM_1(y)\{[Q_1(\theta)]^n/[Q_1(y)]^{n-1}\}, \quad a < y < \theta$$

با مشتقگیری از

$$\int_a^\theta f(x; \theta)dx = 1$$

$$\int_a^\theta u(y)g(y; \theta)dy = h(\theta)$$

(ونقل عبارتهای شامل θ از سمت چپ هر معادله به سمت راست)، خواهیم داشت

$$M_1(\theta) = -\{Q'_1(\theta)/[Q_1(\theta)]'\}$$

$$u(\theta) = \{Q_1(\theta)h'(\theta) - nh(\theta)Q'_1(\theta)\}/nM_1(\theta)[Q_1(\theta)]'$$

که از آنها نتیجه می‌شود که

$$u(y) = h(y) + h'(y)/nQ_1(y)M_1(y) \quad (۴ - \text{الف})$$

که در حالت خاص $\theta = h(\theta)$ ، تمرین ۲۷-۷ از [۵] خواهد شد. برای حالت دوم $Y_1 = Y$ (اولین آماره ترتیبی)، و با روشی مشابه حالت اول نتیجه زیر به دست می‌آید:

$$u(y) = h(y) - [h'(y)/nQ_1(y)M_1(y)] \quad (۴ - \text{ب})$$

شایان ذکر است که هر دو حالت فوق توسط دیویس [۲] و تیت [۶] بحث و بررسی شده‌اند.

مثال ۱

$$f(x; \theta) = \frac{1}{\theta}, \quad 0 < x < \theta$$

در این صورت

$$Q_1(\theta) = \frac{1}{\theta}, \quad M_1(x) = 1, \quad Y = Y_n$$

MVUE $u(y) = y^r(1 + \frac{r}{n})$ -الف است. برای $h(\theta)$ آنگاه

$$h(\theta) = P(X \leq c) = \frac{c}{\theta}$$

$$u(y) = (\frac{c}{y})(1 - \frac{1}{n})$$

مثال ۲

$$f(x; \theta) = e^{-(x-\theta)}, \quad x > \theta$$

در این صورت

$$Q_1(\theta) = e^\theta, \quad M_1(x) = e^{-x}, \quad Y = Y_1$$

$$h(\theta) = \theta^r$$

$$u(y) = y^r - ry^{r-1}/n$$

$$h(\theta) = P(X \leq c) = 1 - e^{-(c-\theta)}$$

$$u(y) = 1 - (1 - \frac{1}{n})e^{-(c-y)}$$

مثال ۳ (۳۶۲-۳۶۱) صص

$$f(x; \theta) = e^{-x}/(e^{-\theta} - e^{-b}); \quad \theta < x < b$$

در این صورت.

$$Q_1(\theta) = \frac{1}{(e^{-\theta} - e^{-b})}, \quad M_1(x) = e^{-x}, \quad Y = Y_1$$

$$h(\theta) = \theta^r$$

$$u(y) = y^r - ry^{r-1}[1 - e^{-(b-y)}]/n$$

$$h(\theta) = P(X \leq c) = \frac{e^{-\theta} - e^{-c}}{e^{-\theta} - e^{-b}}$$

$$u(y) = \frac{1}{n} + (1 - \frac{1}{n})\frac{[1 - e^{-(c-y)}]}{[1 - e^{-(b-y)}]}$$

دو تابع چگالی دیگر که نتایج مشابهی با منالهای بالا دارند عبارت اند از [۶]:

$$f(x; \theta) = \frac{b\theta}{(b-\theta)x^r}, \quad 0 < \theta < x < b$$

$$u(y) = \begin{cases} \frac{y!}{(y-r)!} \left(\frac{1}{n}\right)^r \left(1 - \frac{k}{n}\right)^{y-r}, & y \geq r \\ 0, & y < r \end{cases}$$

$$f(x; \theta) = \frac{a\theta}{(\theta - a)x^r}, \quad 0 < a < x < \theta$$

دو حالت مورد توجه عبارتند از $\theta^r = h(\theta)$ و $(k = 0)$. برای حالت اول داریم،

$$u(y) = \begin{cases} \frac{y!}{(y-r)!} \left(\frac{1}{n}\right)^r, & y \geq r \\ 0, & y < r \end{cases}$$

برای حالت دوم داریم،

$$u(y) = \begin{cases} \sum_{x=0}^c \binom{y}{x} \left(\frac{1}{n}\right)^x \left(1 - \frac{k}{n}\right)^{y-x}, & y \geq c \\ 0, & y < c \end{cases}$$

نتیجه اخیر در [۲] و [۴] با استفاده از روش‌های دیگر به دست آمده‌اند.

مثال ۵ (توزیع دوچله‌ای)

$$f(x; \theta) = \binom{k}{x} \theta^x (1 - \theta)^{k-x} \quad x = 0, 1, \dots, k; 0 < \theta < 1$$

می‌دانیم که $Y = \sum_{i=1}^n X_i$ دارای توزیع $b(nk, \theta)$ است.

برای $s \leq nk$ و $r \leq n$ اعداد صحیح نامنفی داریم

با استفاده از معادله (۱) داریم

$$\sum_{y=0}^{nk} u(y) \binom{nk}{y} \theta^y (1 - \theta)^{nk-y} = \theta^r (1 - \theta)^s$$

$y = 0, \dots, (r-1), (nk-s+1), \dots, nk$ که، با قرار دادن آن را می‌توان به صورت زیر نوشت

$$\sum_{y=r}^{nk-s} \left[\frac{u(y) \binom{nk}{y}}{\binom{nk-r-s}{y-r}} \right] \binom{nk-r-s}{y-r} \times \theta^{y-r} (1 - \theta)^{nk-r-s-(y-r)} = 1$$

با قرار دادن $w = y - r$ ، معادله فوق را می‌توان به صورت معادله (۶) نوشت،

که در آن $(w; \theta^*)$ توزیع دوچله‌ای با پارامترهای θ و $(s-r)$ است.

بنابراین، مانند مثال ۴، داریم

$$u(y) = \frac{\binom{nk-r-s}{y-r}}{\binom{nk}{y}} \quad r \leq y \leq nk-s$$

برای $h(\theta) = \text{Var}(Y) = \frac{\theta(1-\theta)}{n}$ داریم و

$$u(y) = \frac{y(n-y)}{n^r(n-1)}, \quad 1 \leq y \leq n-1$$

در [۵] جواب فوق از طریق حدس زدن به دست آمده است.

۳ حل معادله (۱)

برای بعضی از $h(\theta)$ ها، می‌توان معادله (۱) را به روش جستجو حل کرد و $u(y)$ را به دست آورد. برای این کار از ویژگی کامل بودن و لین نکته که انتگرال (مجموع) یک تابع چگالی به ازای تمام مقادیر x برابر یک می‌شود، استفاده می‌کنیم. ابتدا (۱) را به صورت زیر می‌نویسیم

$$\int u(y) \frac{g(y; \theta)}{h(\theta)} dy = 1 \quad (5)$$

اکنون سعی می‌کنیم (۵) را به صورت زیر بازنویسی کنیم

$$\int u(y)v(y)g^*(y; \theta^*) dy = 1 \quad (6)$$

که در آن $g^*(y; \theta^*)$ چگالی دیگری با همان شکل $(g(y; \theta))$ اما احتمالاً یک پارامتر متفاوت θ^* است. در این صورت خواهیم داشت

$$\int [u(y).v(y) - 1] g^*(y; \theta^*) dy = 0$$

پس، برای همه θ^* ها، داریم $[u(y).v(y) - 1] \equiv 0$ یعنی

$$u(y) = 1/v(y) \quad (7)$$

به علاوه نتیجه می‌گیریم که فضای پارامتر θ^* با فضای پارامتر θ یکی است.

مثال ۴ (توزیع بواسون)

$$f(x; \theta) = e^{-\theta} \theta^x / x! \quad x = 0, 1, 2, \dots, \theta > 0$$

می‌دانیم که $Y = \sum_{i=1}^n X_i$ دارای توزیع بواسون با پارامتر $n\theta$ است. فرض کنید $h(\theta) = e^{-k\theta} \theta^r$ یک عدد صحیح، از (۱) داریم

$$\sum_{y=r}^{\infty} u(y) [e^{-n\theta} (\theta n)^y / y!] = e^{-k\theta} \theta^r$$

که آن را می‌توان به صورت زیر نوشت

$$\sum_{y=r}^{\infty} \left[\frac{u(y) (y-r)! n^y}{y! (n-k)^{y-r}} \right] \frac{e^{-(n-k)\theta} [\theta(n-k)]^{y-r}}{(y-r)!} = 1$$

توجه کنید که برای $y < r$ ، قرار دادهایم، $u(y) = 0$. اکنون با قرار دادن $w = y - r$ ، معادله را می‌توان به صورت معادله (۶) نوشت، که در آن $g^*(w; \theta^*)$ توزیع بواسون با پارامتر $\theta(n-k)$ است. پس بنابر (۷) $u(w+r) = 1/v(w+r)$ و یا

$$u(y) = \begin{cases} \sum_{x=k}^c \frac{\binom{x-1}{k-1} \binom{y-x-1}{n-k-x-1}}{\binom{y-1}{n-k-1}} & ; \quad y > c + k(n-1) \\ 1 & ; \quad y \leq c + k(n-1) \end{cases}$$

مثال ۷ (توزیع یکنواخت گستته)

$$f(x; \theta) = \frac{1}{\theta} \quad x = 1, 2, \dots, \theta$$

دارای چگالی زیر است

$$g(y; \theta) = \left(\frac{y}{\theta}\right)^n - \left(\frac{y-1}{\theta}\right)^n \quad y = 1, 2, \dots, \theta$$

برای $r > -n$ یک عدد صحیح، از معادله (۱) داریم

$$\sum_{y=1}^{\theta} u(y) \left[\left(\frac{y}{\theta}\right)^n - \left(\frac{y-1}{\theta}\right)^n \right] = \theta^r$$

که می‌توان آن را به صورت زیر بازنویسی کرد

$$\sum_{y=1}^{\theta} u(y) \left[\frac{y^n - (y-1)^n}{y^{n+r} - (y-1)^{n+r}} \right] \left[\left(\frac{y}{\theta}\right)^{n+r} - \left(\frac{y-1}{\theta}\right)^{n+r} \right] = 1$$

معادله فوق شکل معادله (۶) را دارد که در آن $(y; \theta^*)$ ، همان $g^*(y; \theta^*)$ است با این تفاوت که به جای n ، $n+r$ قرار داده شده است. بنابراین

$$u(y) = \frac{y^{n+r} - (y-1)^{n+r}}{y^n - (y-1)^n}$$

برای حالت خاص جالب $h(\theta) = \theta$ داریم

$$u(y) = \frac{y^{n+1} - (y-1)^{n+1}}{y^n - (y-1)^n}$$

که در [۵، ص ۲۳۰] به آن اشاره شده است. حالت خاص دیگر عبارت است از $\frac{c(c+1)}{\theta^2} = P[X \leq c] = h(\theta)$ که برای آن داریم

$$u(y) = \frac{c(c+1)}{2} \times \frac{y^{n-1} - (y-1)^{n-1}}{y^n - (y-1)^n}$$

مثال ۸ (توزیع گاما با α معلوم)

$$f(x; \theta) = \frac{1}{\theta^\alpha \Gamma(\alpha)} x^{\alpha-1} e^{-x/\theta}, \quad x > 0, \quad \theta > 0$$

می‌دانیم که $Y = \sum_{i=1}^n X_i$ توزیع گاما با پارامترهای $n\alpha$ و θ دارد. برای

$$\int_0^\infty u(y) \frac{y^{n\alpha-1} e^{-y/\theta}}{\theta^{n\alpha} \Gamma(n\alpha)} dy = \theta^r e^{-k/\theta}$$

حالت خاص جالب دیگری عبارت است از

$$h(\theta) = P(X \leq c) = \sum_{x=0}^c \binom{k}{x} \theta^x (1-\theta)^{k-x}$$

که برای آن، مجموع فوق هندسی زیر را به دست می‌آوریم:

$$u(y) = \begin{cases} \sum_{x=0}^c \binom{k}{x} \binom{n\alpha-k}{y-x} / \binom{n\alpha}{y} & ; \quad y \geq c \\ 0 & ; \quad y < c \end{cases}$$

این نتیجه در [۳] با استفاده از توزیع شرطی به دست آمده است.

مثال ۹ (توزیع دوجمله‌ای منفی)

$$f(x; \theta) = \binom{x-1}{k-1} \theta^k (1-\theta)^{x-k} \quad x = k, k+1, \dots; 0 < \theta < 1$$

می‌دانیم که $Y = \sum_{i=1}^n X_i$ دارای توزیع دوجمله‌ای منفی با پارامترهای nk و θ است. برای $r < nk$ و s اعداد صحیح و از معادله (۱) داریم

$$\sum_{y=nk}^{\infty} u(y) \binom{y-1}{nk-1} \theta^{nk} (1-\theta)^{y-nk} = \theta^r (1-\theta)^s$$

که، با در نظر گرفتن $y = nk, \dots, nk+s-1$ برای $u(y) = 0$ می‌توان آن را به صورت زیر بازنویسی کرد:

$$\sum_{y=nk+s}^{\infty} \left[u(y) \frac{\binom{y-1}{nk-1}}{\binom{y-r-s-1}{nk-r-1}} \right] \binom{y-r-s-1}{nk-r-1} \times \theta^{nk-r} (1-\theta)^{y-r-s-(nk-r)} = 1$$

با قرار دادن $w = y - r - s$ ، رابطه بالا را می‌توان به صورت رابطه (۶) نوشت که در آن $g^*(w; \theta^*)$ توزیع دوجمله‌ای منفی با پارامترهای $nk-r$ و θ است. بنابراین

$$u(y) = \begin{cases} \frac{\binom{y-r-s-1}{nk-r-1}}{\binom{y-1}{nk-1}} & ; \quad y \geq nk+s \\ 0 & ; \quad y < nk+s \end{cases}$$

یک حالت خاص جالب توجه عبارت است از $\theta = h(\theta)$ ، که برای آن $u(y) = \frac{nk-1}{y-1}$

$$h(\theta) = P(X \leq c) = \sum_{x=k}^c \binom{x-1}{k-1} \theta^k (1-\theta)^{x-k}$$

آنگاه $u(y)$ به صورت زیر به دست می‌آید

۵) (توزیع پارتو) فرض کنید

$$f(x; \theta) = \frac{\theta}{(1+x)^{\theta+1}} \quad x > 0, \quad \theta > 0$$

برای $r < n$ $h(\theta) = \theta^{-r} e^{-k/\theta}$ MVUE

(اهنگی): $Y = \sum_{i=1}^n \ln(1 + X_i) \sim G(n, \frac{1}{\theta})$ و مشابه مثال ۸ عمل کنید.

۶) (توزیع بتا، حالت خاص) فرض کنید

$$f(x; \theta) = \theta x^{\theta-1} \quad 0 < x < 1, \quad 0 < \theta$$

را برای $r < n$ $h(\theta) = \theta^{-r} e^{-k/\theta}$ MVUE

(اهنگی): $Y = -\sum_{i=1}^n \ln X_i \sim G(n, 1/\theta)$ و مشابه مثال ۸ عمل کنید.

۷) (توزیع لاپلاس) فرض کنید

$$f(x; \theta) = \frac{1}{2\theta} e^{-\frac{|x|}{\theta}} \quad -\infty < x < \infty, \quad \theta > 0$$

را برای $r > -n$ $h(\theta) = \theta^r e^{-k/\theta}$ MVUE

راهنگی: $Y = \sum_{i=1}^n |X_i| \sim G(n, \theta)$ و مشابه مثال ۸ عمل کنید.

۸) (داده‌انش توزیع نرمال) فرض کنید $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ و

σ^2 هر دو مجهول باشند. با فرض $\theta = 2\sigma^2$ MVUE را برای $h(\theta) = \theta^r e^{-k/\theta}$ بیابید. از جواب به دست آمده استفاده کنید و $V(s^2) = \frac{1}{n-1} V(s^2)$ MVUE را برای s^2 بیابید.

(اهنگی): $(s^2 - 1) \sim G(\frac{n-1}{2}, 2\sigma^2)$ و مشابه مثال ۸ عمل کنید.

که، با قرار دادن $u(y) = u(y)$ برای $k \leq y$ ، می‌توان آن را به صورت زیر بازنویسی کرد:

$$\int_k^\infty \frac{u(y)\Gamma(n\alpha+r)y^{n\alpha-1}}{\Gamma(n\alpha)(y-k)^{n\alpha+r-1}} \cdot \frac{(y-k)^{n\alpha+r-1}e^{-(y-k)\theta}}{\theta^{n\alpha+r}\Gamma(n\alpha+r)} dy = 1$$

با جانشینی $w = y - k$ معادله فوق به صورت معادله (۶) درمی‌آید که در آن (w, θ^*) توزیع گاما با پارامترهای $1 - r$ و θ است. بنابراین

$$u(y) = \frac{\Gamma(r\alpha)}{\Gamma(n\alpha+r)} \cdot \frac{(y-k)^{n\alpha+r-1}}{y^{n\alpha-1}}, \quad y > k$$

برای دو حالت خاص به تمرینهای ۳ و ۴ مراجعه کنید.

چند تمرین

بعضی مطالب در متن اصلی مقاله به کوتاهی اشاره شده‌اند. این مطالب را در قالب چند تمرین که برای کار کلاسی، نیز مفید باشد می‌آوریم.

(۱) روابط (۴-الف) و (۴-ب) را ثابت کنید.

(۲) برای هر یک از توابع چگالی انتهای بخش ۲، و برای $h(\theta) = \theta^r$ و $MVUE, h(\theta) = P(X \leq c)$ را بیابید.

(۳) در مثال ۸، MVUE را برای $h(\theta) = V(X) = \alpha\theta^r$ بیابید.

(۴) در مثال ۸، MVUE را برای $h(\theta) = E(e^{-tx}) = \frac{1}{(1+\theta t)^\alpha}$ بیابید [۸، ص ۴۹۸].

(اهنگی): $\sum_{t=0}^{\infty} \frac{\Gamma(\alpha+i)}{i! \Gamma(\alpha)} (-t)^i \theta^i = \frac{1}{(1+\theta t)^\alpha}$

مراجع

- [1] Barton, D. E. (1961), "Unbiased Estimation of a Set of Probabilities," *Biometrika*, 48, 227-229.
- [2] Davis, R. C. (1951), "On Minimum Variance in Nonregular Estimation," *Annals of Mathematical Statistics*, 22, 43-57.
- [3] Folks, John Leroy, Pierce, Donald A., and Stewart, Charles (1965), "Estimating the Fraction of Acceptable Product," *Technometrics*, 7, No. 1. 43-50.
- [4] Glasser, Gerald J. (1962), "Minimum Variance Unbiased Estimators for Poisson Probabilities," *Technometrics*, 4, No. 3, 409-418.
- [5] Hogg, Robert V., and Craig, Allen T. (1970). *Introduction to Mathematical Statistics*, 3rd. ed., London: The MacMillan Co.

- [6] Laurent, Andre G. (1963), "Conditional Distribution of Order Statistics and the Distribution of the Reduced i th order Statistic of the Exponential Model," *Annals of Mathematical Statistics*, 34, 652-657.
- [7] Mood, Alexander M., Graybill. Franklin A., and Boes, Duane C. (1974), *Introduction to the Theory of Statistics*, 3rd ed., New York: McGraw-Hill.
- [8] Schaefer, Richard L. (1976), "On the Computation of Certain Minimum Variance Unbiased Estimators," *Technometrics*, 18, No. 4, 497-499.
- [9] Tate, R. F. (1959), "Unbiased Estimation: Functions of Location and Scale Parameters," *Annals of Mathematical Statistics*, 30, 341-366.
- [10] Tenenbein, Richard I., (1971), "The Racing Car Problem," *The American Statistician*, 25, No. 1, 38-40.

* این مقاله، ترجمه (همراه با توضیح و تلخیص) از مقاله‌ای با مشخصات

زیر است:

Guenther, W. C., (1978), "Some Easily Found Minimum Variance Unbiased Estimators", *The American Statistician*, 32, 30-34.
